

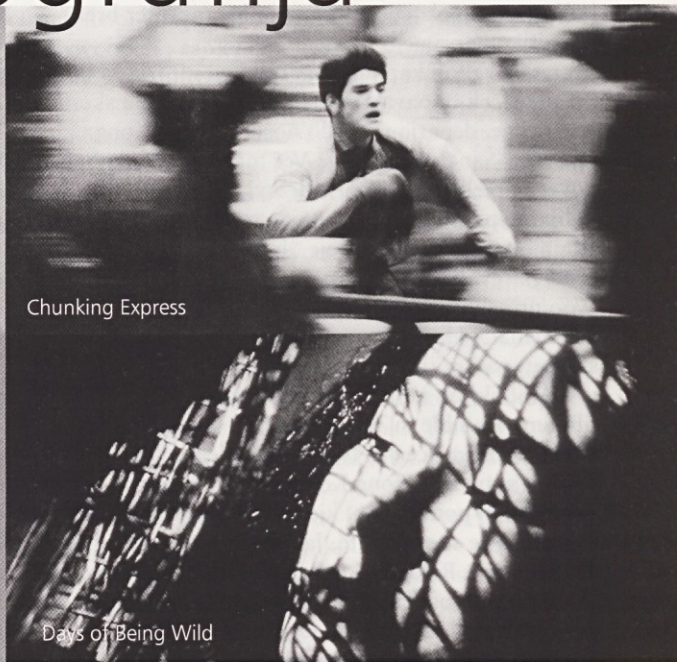
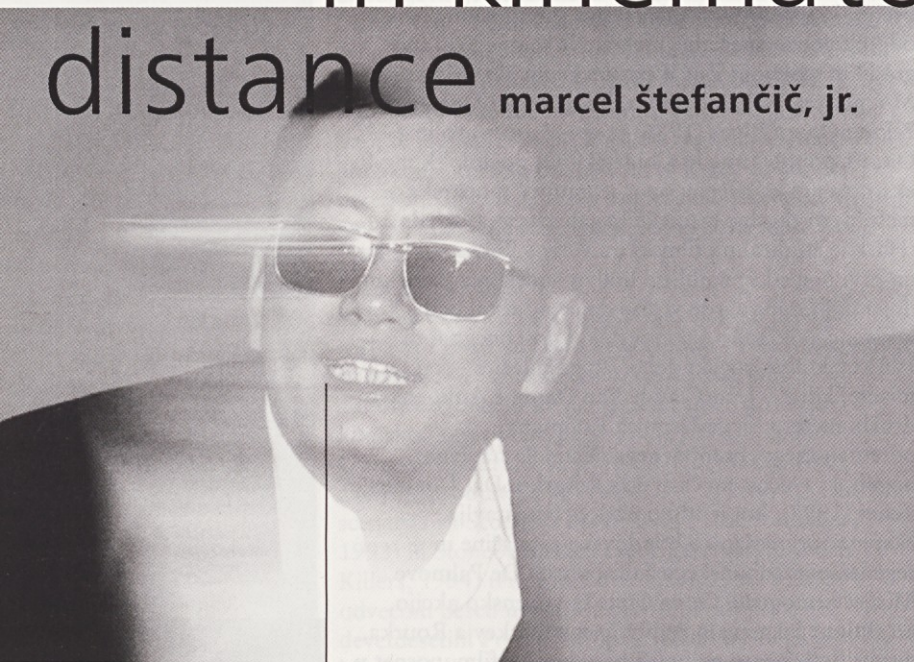
full contact

wong kar-wai

in kinematografija

distance

marcel štefančič, jr.

Chunking Express

Days of Being Wild

Hongkong ni več Hongkong. Hongkong ni bil nikoli Hongkong. Hongkong je kitajski. Hongkong ne bo nikoli kitajski. Hongkong je bil vedno kitajski. Hongkong ni bil nikoli kitajski. Hongkong ni Kitajska. Hongkong je več od Kitajske. Hongkong je več od realnosti. Hongkong je več od zgodovine. Hongkong je več od filma. Hongkonga ni zunaj filma.

Hongkong je film. Hongkong je natanko tisto srce, ki si v filmu želi, da bi bil film vse. Vse: prvi svet, najboljši svet, edini svet, zadnji svet, ne-svet. Bodisi Bruce Lee ali Chow Yun-Fat, pest ali pištola, vseeno, vse je bilo vedno le manično, eksplozivno, histerično nizanje dokazov, da svet ne obstaja. Hongkong je hotel postati film. Ne le film, ampak fantom, fatamorgana, fikcija, ja, predvsem fikcija. Na kaj ste najprej pomislili, ko ste videli kak hongkonški film? Točno: da se hoče Hongkong izgubiti v fikciji. Da hoče v fikciji izginiti. Da se hoče z njo stopiti. Da hoče reči: lejte, v resnici me sploh ni. Nisem stvar med stvarmi. Nič realnega nisem. Bodisi Bruce Lee ali Chow Yun-Fat, pest ali pištola, vseeno, Hongkong je vedno manično, eksplozivno in histerično poziral kot fikcija. Za nič na svetu ni hotel biti nič realnega, nič zgodovinskega, nič, kar bi bilo mogoče kooptirati ali pa reorganizirati, nič, kar bi bilo mogoče priključiti tako realni stvari, kot je Kitajska. Hongkong je bil film v najbolj čisti obliki: želel si je le, da bi si ga želel film.

Wonk Kai-wai

Hongkong se je hotel skriti v film. Le kaj drugega so bili hongkonški filmi, če ne prav manični, eksplozivni in histerični Gestalt nekoga, ki se skuša skriti zgodovini. Bazično: Hongkong ni bil nič drugega kot zgodovina, ki se skriva v filmu. Zgodovina, ki se je hotela skriti v filmu. Hongkong je bil glavno ne-mesto filmske zgodovine.

Bodisi Bruce Lee ali Chow Yun-Fat, pest ali pištola, vseeno, vedno se ti je zdelo, da se junakom zelo, zelo mudi.

Hongkonški junaki so zgledali in se obnašali kot nekdo, ki mu nad glavo visi zgodovina. Kot da jim nad glavo visi čas, ki se izteka. To so bili junaki pod pritiskom. Vedno se je zdelo, da skušajo nekaj nadoknaditi. Predvsem preteklost, ki je niso imeli. In seveda prihodnost, ki se je niso smeli nadejati.

Nadoknaditi, nadoknaditi, nadoknaditi - tako je bilo ime hongkonškemu filmu. Vse so morali storiti in povedati hitro, čim hitreje, ja, preden se čas izteče in preden pride prihodnost, ki je bila itak že vedno za njimi. Vsekakor, Hongkong je bil glavno ne-mesto filmske zgodovine.

Specifično, Hongkong je bil slaba vest filmske zgodovine:

- tudi film je namreč brez preteklosti, drugače rečeno, teh 100 let nima opore v ničemer;
- tudi pri filmu se vedno zdi, kot da ima vso svojo prihodnost že za sabo, drugače rečeno, omažev, sequelov, rimejkov, pastišev in predvsem citiranj ne boste našli nikjer toliko kot prav v filmu, vsa ta citiranja in re-citiranja pa niso itak nič drugega kot obupane histerične geste, s katerimi skuša film dokazati, da ima preteklost in zgodovino;
- tudi film zgleda le kot nekdo, ki skuša na hitro čim več nadoknaditi - živi in umira v strahu, kar je kazen za to, ker se je tako parazitsko, tako poceni, tako na hitro in tako na lahko vtihotapil v zgodovino. Poceni in na hitro lahko spet izgine. Nihče se ne boji tako svojega konca kot film. In nihče nima za to toliko razlogov. Bazično: ljudem je izpolnil željo po nesmrtnosti, toda ironično - boji se, da te želje ne more izpolniti sebi. In da je ne bo mogel izpolniti nikoli. Film je le reinkarnacija fantomskega hongkonškega sindroma. In dalje: hongkonški sindrom je le fantomska reinkarnacija filma. Bodisi Bruce Lee ali pa Chow Yun-Fat. Ali pa WONG KAR-WAI (pika)

ZA ZAČETEK Wong Kar-wai je bil rojen na Kitajskem, v Šanghaju (1958), toda pri petih se je s starši preselil v Hongkong, kjer je l. 1980 diplomiral iz grafičnega dizajna, se prebil na hongkonško TV ("production assistant" na HTV sir Run Run Shaw), med letoma 1982 in 1987 pa napisal kopico scenarijev, v katerih je pokrill vse žanre, toda le **The Last Victory** (alias **Final Victory**, 1986, Patrick Tam) je prišel na platno. Ironično, tudi njemu se zdi ta scenarij najboljši. Nikoli ne bomo vedeli.

BIG BANG Mladost je preživel v trikotniku med matinejskimi avanturami, Fassbinderjem in rusko literaturo, toda l. 1988 je debitiral s filmom **As Tears Go By** (alias **Mongkok Carmen**), ki je Scorsesejevim **Ulicam zla** dolgoval vsaj toliko kot film **Reservoir Dogs** Quentina Tarantina. Dve leti kasneje je posnel nostalglični film **Days of Being Wild**, ki si ga je zamislil dvodelno, toda film je komercialno tako pogorel, da drugega dela ni nikoli posnel. L. 1992 je začel snemati megaproročansko epsko kostumiado **Ashes of Time**, toda snemanje se je zavleklo in trajalo dve mučni in kalvarični leti. Še preden je začel s postprodukcijo, je v Holiday Innu podnevi pisal, ponoči pa snemal nizkoproročanski **Chungking Express**. Sledil je film **Fallen Angels** (1995), letos pa je v Cannes pripeljal **Happy Together**, gay film.

GEOSTRATEŠKI STATUS Wong Kar-wai je postal nekaj takega kot kulturna figura. V domovini kljub številnim hongkonškim Oskarjem in nominacijam ni hitmaker, toda najbolj prestižni in popularni hongkonški filmski zvezdniki kar drejo v njegove filme: Andy Lau, Tony Leung, Takeshi Kaneshiro, Faye Wong, Leslie Cheung, Maggie Cheung, Jacky Cheung, celo pop pevec Leon Lai. Tudi na festivalski mreži in v art dvoranah je le zmeren hit (minorne nagrade), čeprav zelo čislán in nezaobiden. Šur, v Ameriko ga je pripeljal Tarantino (*Chungking Express* je v Ameriki distribuirala Tarantinova firma Rolling Thunder). V Hongkongu je institucija, specifično – filmi ga pogosto citirajo ali pa parodirajo. Neki hongkonški film so naslovili **Days of Being Dumb**. Nekega drugega pa **Angel Being Wild**. V filmu **Whatever You Want** režiserja, zmodeliranega po Kar-waiju, preganjajo zaradi njegovega "preveč ekscesnega vizualnega sloga", v filmu **Out of the Blue** pa nekdo recitira dialoge iz Wongovega epa *Ashes of Time*. Whatever. Z eno besedo, Wong Kar-wai je že postal del filmske preteklosti, tega utopičnega, "arhivskega" prepregališča citatov, omažev in parodiranj.

PREDIKATI Atmosfersko... melanholično... mračno... tesnobno... ranjeno... osamljeno... infarktno... begavo... brezskrbno... izkoreninjeno... nevezano... urbano... dislocirano... onirično... blodno... fragmentirano... neonsko... izgubljeno... psihodramsko... pospešeno... psihedelično... bučno... izolirano... agonično... melodično.

IKONOKLAST Tako kot je Hongkong ikonoklastični sublimat sveta, so tudi Kar-waijevi filmi le totalna ikonoklastična sublimacija filmske zgodovine: Alain Resnais, Sergio Leone, Akira Kurosawa, John Ford, John Cassavetes, John Woo, Krzysztof Kieslowski, Marguerite Duras, Martin Scorsese. In seveda, dodajte še MTV in jukebox... in vse, kar je kdaj v naslovu nosilo Shanghai (**Shanghai, Shanghai Gesture, Shanghai Express, Shanghai Story, Shanghai Cobra, Shanghai Chest, Lady from Shanghai** itd.). Čar Kar-waija je prav v tem, da nam – ne da bi koga direktno citiral – konspirativno pokaže, da med tako različnimi režiserji, kot so Resnais, Leone, Kurosawa, Ford, Woo, Kieslowski, Cassavetes, Durasova in Scorsese, obstaja "zveza", da vodijo drug k drugemu, da so potemtakem logični in povezani člani transparentne, "objektivne" filmske zgodovine, ki jo Kar-wai tako rekoč re-konstruira pred našimi očmi. Dokazati skuša, da filmska zgodovina obstaja in da ni nič anonimnega in neosebnega, da ni le neka slepa sila. Da njegovi filmi so del "nečesa". Da so njegovi filmi v resnici medij samoprikazovanja, samorazsvetljevanja in samouveljavljanja filmske zgodovine. Odkod navsezadnje prihaja vsa ta energija, se je nekdo spraševal v filmu *Fallen Angels*.

APOKALIPSA PRIHAJA Kar-wai hoče ugajati: divji tempo, street life, atraktiven soundtrack, fast-food, sentiš off-glas, ki non-stop menja perspektivo in nosilce (govorce), zaprepaščujoč vizualni dizajn in zelo mobilna, agilna, ročna kamera (vse mu snema avstralski direktor fotografije Christopher Doyle). Čisti letargični post-noir stampedo. Ni čudno, da junaki potem le tavajo, hodijo, blodijo, begajo... in gledajo. Ščajjo s pogledi... kot Chow Yun-Fat s pištolami v filmih Johna Wooja. Svet se ruši. Apokalipsa, ki hoče biti paša za oči. Zlomljen, razdejan, izgubljen svet, ki hoče ugajati, fascinirati, hipnotizirati. Daydream. California Dreaming.

SPOMINI SO V epskem, mamutskem spektaklu *Ashes of Time*, ki ga je Kar-wai delno posnel na Kitajskem (eksterieri), junaka po imenih Vzhod in Zahod, sicer plačanca, meča ne potegneta in ne potegneta (akcija je nesmiselna, ker ni prihodnosti), ampak razmišljata le, če naj spijeta ali ne vino, ki menda izbrše vse spomine. Spomini so vse, kar jima ostane. Spomini so vse, kar ostane vsem Kar-waijevim junakom. Vedno. Le preteklost. Le citiranje spominov. Le citiranje preteklosti. "Ljudje se tu vsak dan drgnejo drug ob drugega," poudari junak *Chungking Express*. Hodijo drug mimo drugega, ne srečajo se – le nekaj centimetrov manjka, pa bi se. Naključna srečanja in ne-srečanja. Realizem je out, melodrama distance je in. Točno, Kar-waijevi junaki se v resnici ne spominjajo tega, kako so se z nekom srečali: spominjajo se le, kako se z nekom niso srečali. Kako so nekoga zgrešili. Vsi pripovedujejo le zgodbe o tem, kako se nekaj ni zgodilo. Punca čaka na fanta, ki ga ni. Fant se zaljubi v punco, ki je ni nikoli srečal. V filmu *Ashes of Time* plačanca, ki bi morala ubijati, zbirata le zgodbe o neuslišanih in propadlih ljubeznih, ki so se zgodile drugim. Kinematografija ne-dotika, odsotnosti, distance, spomina. Spomin je najboljša oblika distance. Le da se vsi ti junaki reči spominjajo, še preden se sploh zgodijo. Kot bi rekel Hegel: strah jih je preteklosti... spominjajo se prihodnosti. Full contact: Wongovi junaki bi radi imeli kontrolo nad stvarmi, ki se jim niso nikoli zgodile. Kar-wai ni anti-Woo, ampak Woo in pol. "Hočem le, da me sovražiš – tako me vsaj ne boš pozabil," sikne v filmu *Days of Being Wild* teta svojemu strpinčenemu, mizoginičnemu nečaku Leslieju Cheungu, ki ne ve, kdo, kaj in kje je njegova mati (na Filipinih, oh, menda). Preteklost je le konstrukt. Spominjajo se le fantazem, reči in "zvez", ki se niso nikoli zgodile. Reči in "zvez", ki so le konstrukti. Ergo: radi bi pozabili prav to, kar se ni nikoli zgodilo.

ČASA NI Vseposod so ure. Na junake z vseh strani preži čas. Večni tik-tak. Čas se izteka. Rok trajanja bo potekel. Čas je opresiven – ker je natančen. Nič na tem svetu ni bolj natančnega. Na začetku filma *Fallen Angels* fant in punca poudarita, da njuna "zveza" traja 155 dni. On – Leon Lai – je poklicni morilec, ona – Michele Reis – pa aranžerka prostorov, v katerih bo ubijal. Do konca filma se potem ne vidita več. Film o uri = film o umoru. V filmu *Days of Being Wild*, ki se dogaja natanko l. 1960, Leslie Cheung sreča Sue (Maggie Cheung) – in to dvakrat, povsem naključno kakopak, toda obakrat ob istem času, jep, ob 14.59. "Minuto do treh". *Chungking Express* se začne natanko 1. maja. To je rojstni dan detektiva št. 223 (Takeshi Kaneshiro). Mineva natanko trinajsti dan, odkar ga je zapustila May. Z njim bomo natanko 56 ur, v katerih bo pojedel – in popil – natanko 30 ananasovih konzerv, ki jim je rok trajanja potekel natanko 1. maja. "Prodajte do 1. maja," piše na konzervah. Natanko! Čas se je iztekel. Definitivno: Kaneshiro namreč reč kasneje konvulzivno izbruha. Spominov in časa ne more izbruhati. V čas se ne more zaljubiti. Ali pač: "Upam, da moj spomin nanjo ne bo potekel še tisoč let." Ironično, v filmu *Fallen Angels*, ki je nekaj takega kot neuradni remake *Chungking Expressa*, je Kaneshiro nem - glas mu je vzela zaužita ananasova konzerva, ki ji je rok potekel.

VELIKI IMPAKT Zgodovina? Kaj je zgodovina? Oh, zgodovina je le nekaj za pojed. In filmi Wong Kar-waija niso bazično nič drugega kot filmi katastrofe: zgodovina v njih prihaja po svoje spomine. Vsi junaki se pripravljajo na Full Contact zgodovine. Na tisti Impakt, ki ga je John Woo v svojih filmih pobarval z rdečo, krvavo rdečo, komunistično rdečo: ja, izstreljene full contact krogle niso imele še nikoli tako fatalnih in nedvoumnih političnih sporočil. Še nikoli se ni zgodovina zbila v tako jasne točke, v atome s tako silnim impaktom. In tudi pri Wong Kar-waiju ni prihodnost nikoli nič drugega kot kroglja, ki je že izstreljena. •

Chungking Express